

ARCHEOLOGIE
BOUWHISTORIE

Gemeente Enschede

Plangebied Telgendijk te Enschede

Archeologisch bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek (verkennde fase)

BAAC-rapport V-25.0013

VERSIE 1.1
Maart 2025

■ *Colofon*

ISSN: 1873-9350

Auteur(s):

Veldmedewerkers:

(stagiair)

Cartografie:

Inhoudelijke controle:

© BAAC, 's-Hertogenbosch (2025)

BAAC aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

■ BAAC – *Archeologie en Bouwhistorie*

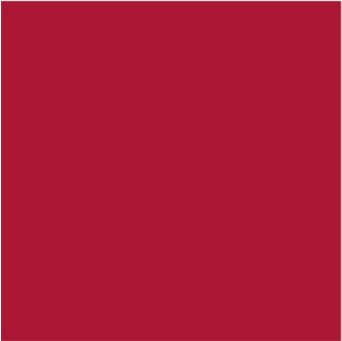
Graaf van Solmsweg 103
5222 BS 's-Hertogenbosch
Tel.: (073) 61 36 219
E-mail: denbosch@baac.nl

Popovstraat 54
8013 RK Zwolle
Tel.: (038) 30 36 650
E-mail: zwolle@baac.nl

Inhoudsopgave

■ Samenvatting	5
■ 1 Inleiding	6
1.1 Onderzoekskader	6
1.1.1 Aanleiding	6
1.1.2 Beleidskader	6
1.1.3 Kwaliteitsborging	6
1.2 Doel- en vraagstelling	6
1.3 Situering van het plan- en onderzoeksgebied	7
1.4 Administratieve gegevens	10
■ 2 Bureauonderzoek	11
2.1 Werkwijze	11
2.2 Landschap	11
2.2.1 Algemene ontwikkeling	11
2.2.2 Gebiedsspecifieke beschrijving	12
2.3 Bewoningsgeschiedenis	15
2.3.1 Inleiding	15
2.3.2 Historie	15
2.4 Archeologische gegevens	19
2.4.1 Gemeentelijke verwachtingskaart	19
2.4.2 Bekende vondsten en eerder onderzoek	19
2.5 Archeologische verwachting	22
■ 3 Inventariserend veldonderzoek	24
3.1 Werkwijze	24
3.2 Veldwaarnemingen	25
3.3 Verkennend booronderzoek	25
3.3.1 Lithologie en bodemopbouw	25
3.3.2 Archeologische indicatoren	25
3.4 Archeologische interpretatie	26
■ 4 Conclusie en aanbevelingen	27
■ 5 Geraadpleegde bronnen	29
■ 6 Bijlagen	30

Bijlage 1	Geologische en archeologische tijdvakken
Bijlage 2	Boorstaten

Samenvatting

BAAC heeft voorafgaand aan het realiseren van een opvangplek voor Oekraïners een archeologisch vooronderzoek in de vorm van een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (verkennend booronderzoek) uitgevoerd in het circa 5,2 ha grote plangebied Telgendijk te Enschede.

Uit het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied in een gebied met gestuwde afzettingen ligt die bestaan uit keileem met mogelijk een dun laagje dekzand en afgedekt door een bouwvoor/cultuurdek. In het plangebied zijn niet eerder archeologische resten gevonden. Langs de westgrens van het plangebied heeft mogelijk wel een landweer gelopen. In de omgeving van het plangebied zijn meerdere vuursteenvindplaatsen aangetroffen. Deze vindplaatsen bevinden zich voornamelijk ten zuiden van het plangebied op de zandige flank van de stuwwal. Het plangebied is op basis van historisch kaartmateriaal niet bebouwd geweest en in de 19^e eeuw ontgonnen.

De kans op het aantreffen van resten uit het paleolithicum tot en met vroeg neolithicum is middelhoog. Voor de overige perioden geldt een lage kans op het aantreffen van archeologische resten.

Uit het veldonderzoek blijkt dat de bodem in het plangebied over het algemeen uit een circa 30 cm dikke humeuze bouwvoor bestaat met daaronder lokaal een 10 tot 30 cm dikke verploegde laag. Verder zijn steeds A-C profielen aangetroffen. De natuurlijke bodem (C-horizont) bestaat uit fluvioglaciale afzettingen. Een potentieel archeologisch niveau of cultuurlaag anders dan de huidige bouwvoor is niet aangetroffen.

Op basis van de resultaten van het veldonderzoek worden geen archeologische waarden verwacht. Een archeologisch vervolgonderzoek wordt niet noodzakelijk geacht.

1.1 Onderzoekskader

1.1.1 Aanleiding

In opdracht van de gemeente Enschede heeft het onderzoeks- en adviesbureau BAAC een archeologisch vooronderzoek in de vorm van een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (verkennd booronderzoek) uitgevoerd in het plangebied Telgendijk te Enschede (gemeente Enschede). Aanleiding voor het onderzoek is de aanvraag van een omgevingsvergunning voor de bouw van een opvangcentrum op het perceel. De exacte aard en diepte van de ingrepen zijn niet bekend. De oppervlakte van het perceel bedraagt 5,2 ha. Realisatie van de plannen kan leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische waarden.

1.1.2 Beleidskader

Het archeologisch beleid van de gemeente Enschede voor toepassing van de Wet op de archeologische monumentenzorg (WAMZ) was vastgelegd in het bestemmingsplan. Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. De gemeente Enschede beschikt nog niet over een definitief omgevingsplan zoals voorzien in de Omgevingswet. Tot die tijd worden alle bestemmingsplannen samengebracht in een tijdelijk omgevingsplan, een zogenaamd 'omgevingsplan-van-rechtswege'.¹ Het omgevingsplan is gebaseerd op de gemeentelijke archeologische beleidskaart.² Volgens de beleidskaart geldt voor het plangebied deels 'onderzoeksgebied B', waarvoor geldt dat bij bodemingrepen groter dan 500 m² en dieper dan 50 cm –mv een archeologisch onderzoek dient te worden uitgevoerd. Voor het uiterst westelijke is categorie 'onderzoeksgebied A' van toepassing, waarvoor geldt dat bij bodemingrepen groter dan 250 m² en dieper dan 50 cm –mv een archeologisch onderzoek dient te worden uitgevoerd.

1.1.3 Kwaliteitsborging

Het onderzoek is uitgevoerd conform protocol 4002 (bureauonderzoek) en protocol 4003 (inventariserend veldonderzoek) van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.2³ en het onderzoeksspecifieke Plan van Aanpak.⁴

BAAC is gecertificeerd voor de protocollen 4001 Programma van Eisen, 4002 Bureauonderzoek, 4003 Inventariserend veldonderzoek (landbodems), onderdelen proefsleuven en overig, alsmede 4004 Opgraven (landbodems).

1.2 Doel- en vraagstelling

Het doel van het bureauonderzoek is om de geologische, bodemkundige en landschappelijke kenmerken, alsmede de bekende en verwachte archeologische waarden in het onderzoeksgebied te inventariseren teneinde een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Het inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennd booronderzoek heeft tot doel inzicht te krijgen in de vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden en om de verstoringsgraad van het bodemprofiel te bepalen.

Op basis van de resultaten van het veldonderzoek wordt de archeologische verwachting getoetst en indien nodig gespecificeerd.

Het bureauonderzoek dient de volgende vragen te beantwoorden:

- Zijn binnen het plangebied bekende archeologische waarden aanwezig? Zo ja, welke gegevens zijn bekend over de omvang, ligging, aard en datering hiervan?
- Wat is de verwachte bodemopbouw in het gebied en welke gegevens zijn bekend over bodemverstorende ingrepen in het verleden binnen het plangebied?
- Wat is de specifieke archeologische verwachting voor het gebied?

¹ Informatiepunt Leefomgeving 2024.

² Gemeente Enschede 2007.

³ CCvD 2024.

⁴ Houwman 2025.

Het veldonderzoek dient de volgende vragen, vastgelegd in het Plan van Aanpak, te beantwoorden:

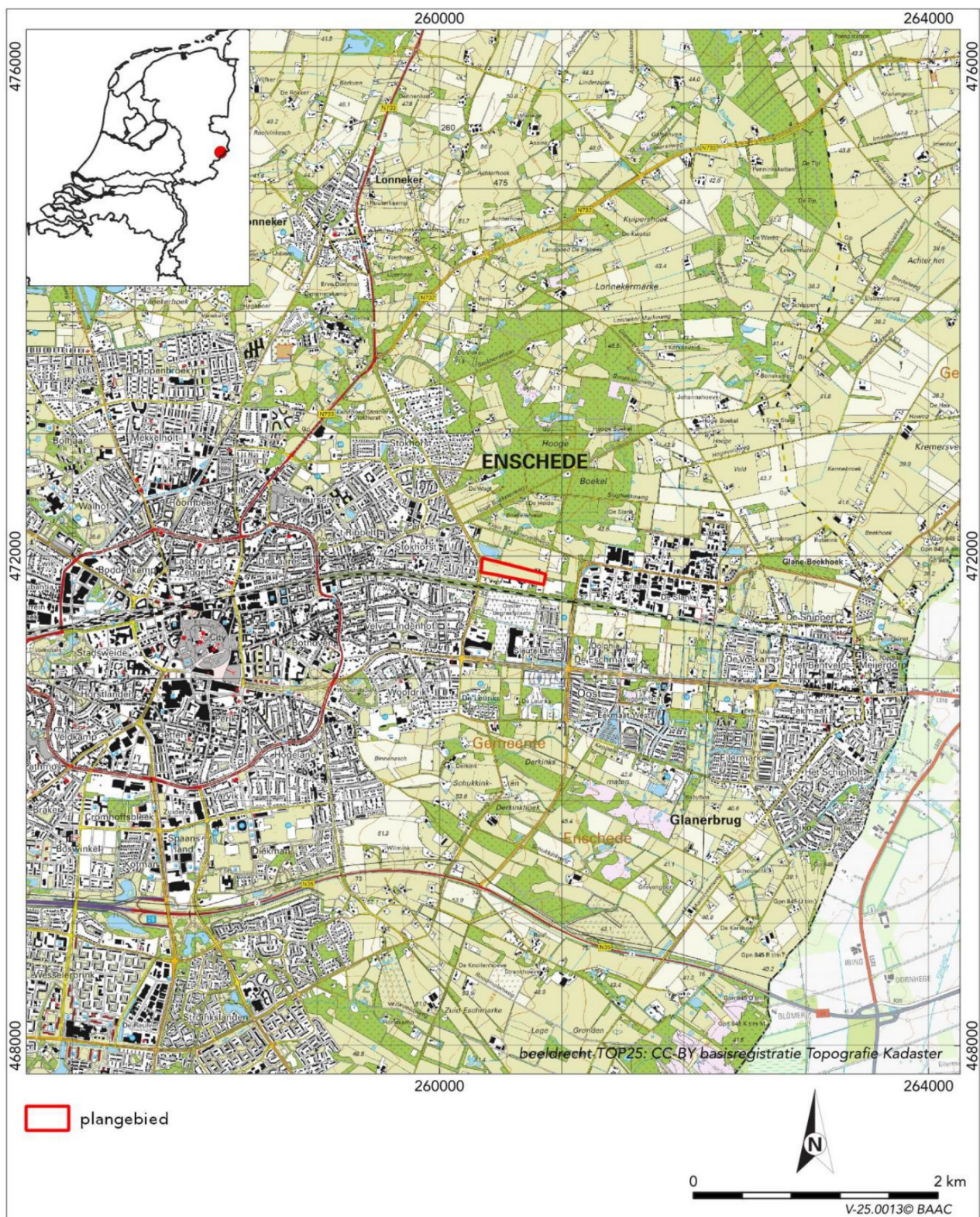
- Hoe is de bodemopbouw en zijn (begraven) bodems met potentiële archeologische niveaus (cultuurlagen) aanwezig? Zo ja, waar en op welke diepte?
- In hoeverre worden archeologische resten/niveaus bedreigd en is vervolgonderzoek nodig en zo ja, in welke vorm?

Op basis van de onderzoeksresultaten en de voorgenomen bodemingrepen wordt vervolgens een advies gegeven over de omgang met eventueel aanwezige archeologische waarden en mogelijk vervolgonderzoek. De bevoegde overheid (gemeente Enschede) neemt op basis van het door BAAC opgestelde advies een selectiebesluit.

1.3 Situering van het plan- en onderzoeksgebied

Er wordt onderscheid gemaakt tussen de termen plangebied en onderzoeksgebied. Het plangebied is het gebied waarbinnen de geplande bodemingrepen zullen gaan plaatsvinden. Het plangebied ligt aan de oostrand van de bebouwde kom van Enschede (Afb. 1.1). Het plangebied wordt begrensd door de Noord Esmarkerrondweg in het oosten, weilanden in het noorden, de Telgendijk in het westen en bebouwing langs de Oosterstraat in het zuiden. Het plangebied is momenteel in gebruik als weiland.

Het onderzoeksgebied beslaat het plangebied inclusief het omringende gebied binnen een straal van circa 500 m. Het onderzoeksgebied wordt in het bureauonderzoek als zoekgebied gehanteerd om tot een beter inzicht te komen in de archeologische, (cultuur)historische en bodemkundige situatie van het plangebied.

Afb. 1.1 Ligging van het plangebied op Opentopo-kaart (PDOK 2025).

Afb. 1.2 Ligging van het plangebied op een recente luchtfoto (PDOK 2025).

1.4 Administratieve gegevens

Locatiegegevens

provincie	Overijssel
gemeente	Enschede
plaats	Enschede
toponiem	Telgendijk
RD-coördinaten	260.342 / 472.006 NW 260.869 / 472.006 NO 260.869 / 471.766 ZO 260.342 / 471.766 ZW
kaartblad	35A
kadastrale gegevens	Gemeente Lonneker, sectie E, perceel 5723
oppervlakte plangebied	Circa 5,2 ha

Projectgegevens

projectnummer	V-25.0013
type onderzoek	Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (verkennende fase)
Archis-zaakidentificatienr.	5683799100
opdrachtgever	Gemeente Enschede contactpersoon: [REDACTED]
projectleider BAAC	[REDACTED]
adviseur namens bevoegde overheid	Het Oversticht
datum opdracht	16 januari 2025
datum veldwerk	18 februari 2025
versie nummer rapport	1.1 (4 maart 2025)
voorgelegd aan bevoegde overheid	Nee
beheer en plaats documentatie	archief BAAC en (na afronding project) Archis 3 en E-depot (Dans Datastation)

2.1 Werkwijze

Tijdens het bureauonderzoek is literatuur over de geologie, geomorfologie, het hoogteverloop (AHN) en de bodemopbouw van het onderzoeksgebied bestudeerd. Met name voor de recentere archeologische periodes zijn diverse historische bronnen geraadpleegd. Er is gebruik gemaakt van oude kadastrale en topografische kaarten. Tevens is informatie ingewonnen bij de lokale heemkundekring.⁵ Bij de inventarisatie van de archeologische waarden is gebruik gemaakt van gegevens uit Archis 3 van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart.

In navolgende paragrafen staan de resultaten van het bureauonderzoek beschreven. Het hoofdstuk is afgesloten met een synthese in de vorm van een specifieke archeologische verwachting. Een opsomming van de geraadpleegde literatuur en gebruikte kaarten is terug te vinden in de literatuurlijst. Voor een tabel met een overzicht van geologische en archeologische tijdvakken wordt verwezen naar bijlage 1.

2.2 Landschap

2.2.1 Algemene ontwikkeling

Het plangebied maakt deel uit van het oostelijke zandgebied.⁶ Lange tijd stroomden rivieren van het oostelijke Eridanos-riviersysteem en later de Rijn door dit gebied en werd grof zand en grind afgezet. Omstreeks 370.000 jaar geleden brak een koude periode, het Saalien, aan, waarin de ijskappen zich sterk over het noordelijke halfrond uitbreidden. In het laatste deel van het Saalien drong het ijs daarbij ook Nederland binnen tot de lijn Haarlem-Nijmegen. Het ijs duwde zowel de fluviatiele afzettingen als oudere mariene afzettingen, die deels bevroren waren, in grote schollen op tot hoge stuwwallen, zoals direct ten noordwesten van het plangebied, terwijl onder het ijs diepe glaciale bekkens ontstonden. Ook het plangebied is in deze periode bedekt geweest met landijs. Onder het ijs werd grondmorene gevormd, dat bestaat uit keileem. Keileem bestaat uit een mengsel van klei, zand en stenen, dat sterk is samengedrukt door het landijs. Het landijs heeft de grondmorene gemodelleerd in noord-zuid georiënteerde "drumlin"-achtige vormen.⁷ Aan het einde van het Saalien werd het klimaat warmer waardoor het landijs smolt en grote hoeveelheden water vrijkwamen. Door het smeltwater van de ijskap werden de oudere afzettingen geërodeerd en elders afgezet (fluvioglaciale afzettingen).

Vanaf circa 115.000 jaar geleden, na het warmere Eemien, verslechterde het klimaat en begon weer een glaciaal, het Weichselien. Hoewel het klimaat met name in het Midden-Weichselien (het zogenaamde Pleniglaciaal) zeer koud was, bereikte het landijs Nederland niet. In deze periode werden afzettingen van lokale oorsprong afgezet (Formatie van Bortel), die bestaan uit fluvioperiglaciale afzettingen (smeltwaterafzettingen) en eolische afzettingen (dekzand). Deze afzettingen hebben de oudere afzettingen deels afgedekt.

Fluvioperiglaciale afzettingen, oftewel verspoelde dekzand- en rivierafzettingen, ontstonden wanneer aan het begin en eind van de glacials, en dan voornamelijk in de zomermaanden, veel smeltwater vrijkwam. Dit water werd door een systeem van verwilderde geulen en beken afgevoerd. Door het ontbreken van vegetatie werd in de droge en zeer koude glacials door de wind sediment verplaatst en elders weer afgezet. In het Pleniglaciaal (Midden-Weichselien) werd zo het Oudere dekzand als een deken over het vrijwel vegetatieloze landschap afgezet. Het Oudere dekzand is vaak horizontaal gelaagd met lemige banden. In het Laat-Glaciaal (Laat-Weichselien) was de begroeiing weer wat dichter waardoor de verstuiving een meer lokaal karakter had en het zogenaamde Jonger dekzand werd afgezet in de vorm van langgerekte, voornamelijk zuidwest-noordoost georiënteerde ruggen (Formatie van Bortel). Het Jonger dekzand is meestal niet gelaagd. Gedurende de interstadialen zijn plaatselijk leemlagen, veenlaagjes of bodems gevormd. Zo vond gedurende het Allerød-interstadiaal op de hogere terreindelen bodemvorming (Laag van Usselo) plaats, die nu nog te herkennen is als een grijswitte laag met houtskoolresten.

⁵ E-mail verstuurd via contactformulier aan Stichting Historische Sociëteit Enschede-Lonneker, d.d. 24 januari 2025.

⁶ Berendsen et al 2021.

⁷ Een drumlin is een min of meer langwerpige heuvel gevormd door een gletsjer.

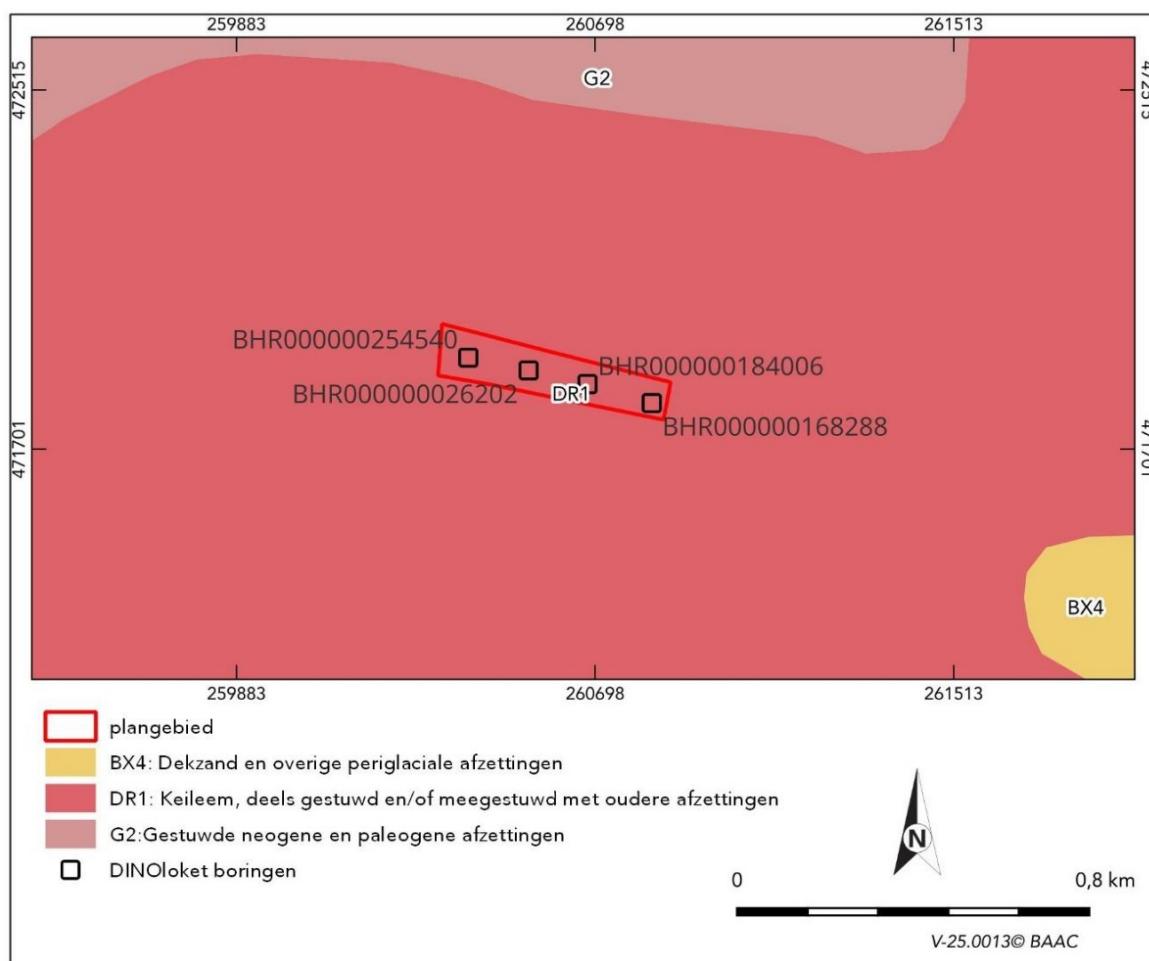
Aan het einde van het Weichselien en in het Holoceen werd het klimaat een stuk milder. Door de toenemende vegetatie kwam een eind aan de natuurlijke zandverstuivingen en raakten de dekzandruggen gefixeerd. De beken kregen een meanderend verloop waarbij lokaal in de beekdalen en –overstromingsvlakten zand, leem en veen (Formatie van Singraven) werd afgezet. Door het verbeterde klimaat kon ook op grote schaal bodemvorming plaatsvinden. Deze processen werden in toenemende mate door de mens beïnvloed. Zo zijn zowel de hooggelegen gronden met keileem als de tussengelegen lage gronden van nature nat, waardoor het essentieel was dat overtollig water zo snel mogelijk werd afgevoerd. In de loop der tijd zijn derhalve veel waterlopen gegraven en beken vergraven of verlegd.⁸

2.2.2 Gebiedsspecifieke beschrijving

■ Geologie

Volgens de geologische kaart bestaat het grootste deel van de ondergrond van het plangebied uit grondmorene (meestal keileem, grindhoudend lemig zand en leem, met stenen en keien) (Afb. 2.1).⁹

In het DINOloket zijn een groot aantal geologische en bodemkundige boringen geregistreerd (Afb. 2.1).¹⁰ Uit de boringen blijkt dat de bodem bestaat uit een bouwvoor op zwak tot sterk zandig leem. Het zandige leem is geïnterpreteerd als keileem. In boring BHR000000026202 is vlak onder de bouwvoor nog een laag zwak lemig zand aanwezig tussen 20 en 40 cm -mv. De bodemopbouw bestaat in de alle boringen uit een Ap-horizont op een Cg-horizont.

Afb. 2.1 Ligging van het plangebied op de geologische overzichtskaart van Nederland (Deltares 2021) met bestudeerde geologische boringen uit het DINOloket (DINOloket 2025).

⁸ Berendsen et al 2021.

⁹ Deltares 2021.

¹⁰ DINOloket 2025.

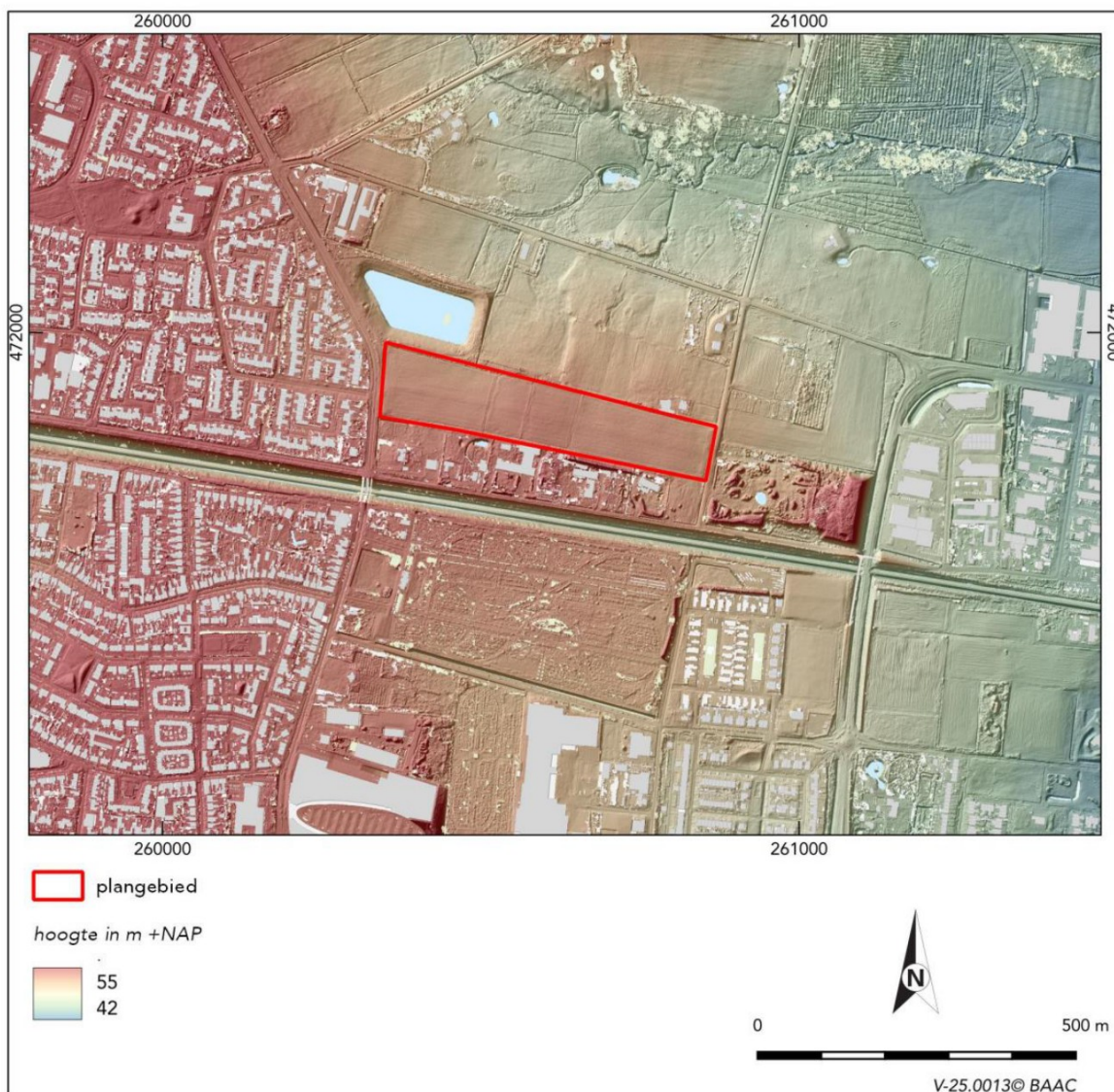
■ Geomorfologie en AHN

Volgens de geomorfologische kaart ligt het plangebied op een stuwwal.¹¹ Deze stuwwal wordt ten noorden van het plangebied doorsneden door een droogdal (Afb. 2.2). Ten zuiden van het plangebied gaat de stuwwal over in een grondmorenerug. Het droogdal is goed zichtbaar op de hoogtekarte (Afb. 2.3). Het plangebied zelf heeft geen opvallende hoogteverschillen. Er zijn drie noord-zuid lopende depressies zichtbaar die waarschijnlijk het restant zijn van oude perceelscheidingen.

Afb. 2.2 Ligging van het plangebied op een uitsnede van de geomorfologische kaart (Archis 3 2025).

¹¹ Geomorfologische kaart, geraadpleegd via Archis 3 2025.

Afb. 2.3 Ligging van het plangebied het Actueel Hoogtebestand (AHN4 2025).

■ Verstoringen

Voor zover bekend hebben er geen ontgravingen plaatsgevonden in het plangebied.¹² Bij historisch onderzoek is vastgesteld dat er op luchtfoto's uit 1978 sloten zichtbaar zijn. Het is volgens de rapportage mogelijk dat deze sloten mogelijk zijn gedempt met verontreinigd materiaal.¹³

■ Bodemopbouw

Volgens de bodemkaart is voor het plangebied vanwege de ligging in 'bebouwd gebied' geen bodemeenheid aangegeven. Vlak ten noorden van het plangebied is zeer ondiepe keileem aanwezig. Ten westen van het plangebied zijn veldpodzolgronden aanwezig.¹⁴ Op basis van boringen uit DINOloket (Afb. 2.1) lijkt het waarschijnlijk dat er binnen het plangebied zeer ondiepe keileem aanwezig is. De gronden met zeer ondiepe keileem worden gekenmerkt door een duidelijk donkere bovengrond (minerale eerdlaag) van 20 à 35 cm dik. Hieronder bevindt zich vaak nog een dun laagje dekzand met direct daaronder keileem. Soms komt in het zand (of bovenin de keileem) podzolering voor. Indien de podzolering ontbreekt, is het zand meestal roestig. Het keileem, die meestal roestig is, bestaat uit matig fijnzandige, zware zavel en lichte klei met zandinsluitsels en stenen van diverse grootte.¹⁵

¹² Ontgravingen in Overijssel 2017.

¹³ Gemeente Enschede 2025.

¹⁴ Bodemkaart, geraadpleegd via Archis 3 2025.

¹⁵ De Bakker & Schelling 1989.

De grondwatertrap in het plangebied is V. Dit houdt in dat de gemiddelde hoogste grondwaterstand ondieper is dan 40 cm -m en dat de gemiddelde laagste grondwaterstand dieper is dan 120 cm -mv.

2.3 Bewoningsgeschiedenis

2.3.1 Inleiding

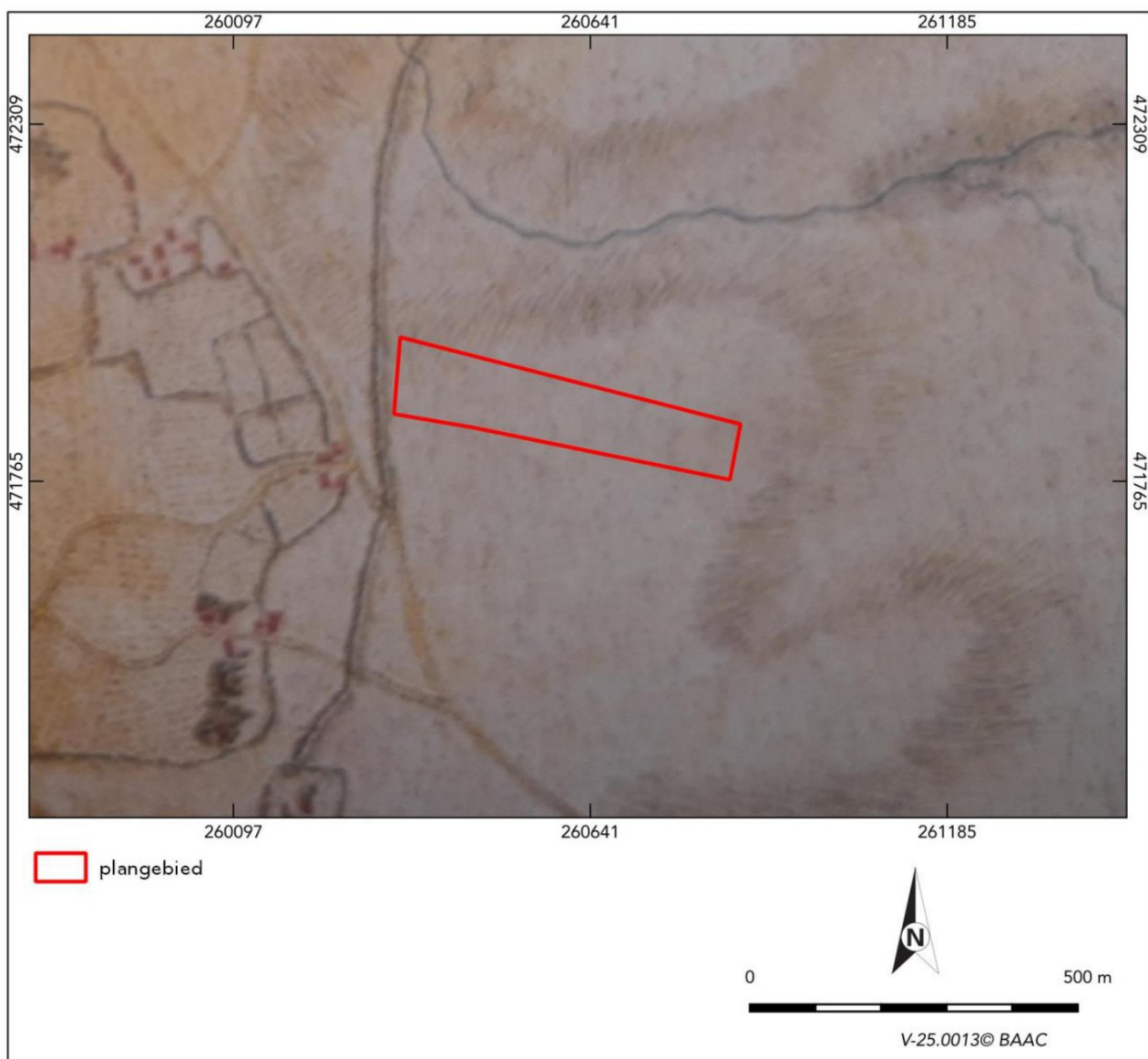
De eerste mensen vestigden zich op de hogere delen in het landschap zoals flanken van stuwallen of dekzandruggen, meestal in de buurt van een waterloop. Vaste woonplaatsen kwamen voor vanaf het neolithicum. Vanaf deze periode ging de mens zich steeds meer toeleggen op het verbouwen van voedsel en het houden van vee. De vondsten uit de perioden vóór het neolithicum duiden vaak op een tijdelijk kamp dat seizoensmatig werd bewoond, afhankelijk van het voedselaanbod. De hoger gelegen gebieden kenden een toenemende bevolkingsdichtheid en zijn vaak voortdurend bewoond geweest tot in de Romeinse tijd. De bevolkingsdichtheid nam aan het einde van de Romeinse tijd sterk af. De bestaansbasis voor grote nederzettingen viel weg door het wegvallen van het Romeinse gezag. In de loop van de middeleeuwen nam de bevolkingsdichtheid weer toe. Door de toenemende bevolking in de middeleeuwen veranderde het landschap en werd het steeds meer in cultuur gebracht. Bos werd gekapt en veen werd ontgonnen. Als gevolg van begrazing door schapen kreeg het potentieel aan natuurlijke vegetatie geen groeikans meer en ontstonden heidevelden. Betere gronden werden gebruikt als landbouwgrond. Verspreid in het landschap werden kleine boerenbedrijven gevestigd op verhoogde plaatsen, zoals dekzandruggen waarop landbouw werd bedreven. Bij uitputting van de bodem werd plaggenmest opgebracht en ontstonden essen zoals in de vorige paragraaf is beschreven. Met de komst van kunstmest zijn veel heidevelden ontgonnen tegen het eind van de 19^e eeuw, waardoor oude bouwlandcomplexen niet verder werden uitgebreid.

2.3.2 Historie

Op de Historische kaart van Twente circa 1500 zijn geen oude boerderijen weergegeven in of aangrenzend aan het plangebied.¹⁶ Aan het eind van de 18^e eeuw bevond het plangebied zich in een onontgonnen gebied (Afb. 2.5). Ten westen van het plangebied loopt mogelijk een landweer of aarden wal. Het plangebied zelf is op later kaartmateriaal aangegeven als het Klein Boekeler Veld. Dit gebied was in het begin van de 19^e eeuw nog onontgonnen en het werd doorsneden door verscheidene wegen, zoals de weg van den Laagen Esch naar 't Zosfer Veen. Langs de westgrens van het plangebied loopt de weg langs de Ribbelerbrink. Halverwege de 19^e eeuw vinden de eerste ontginningen in het plangebied plaats. Het wegenpatroon veranderde van kronkelende wegen naar rechte wegen. Iets na deze periode wordt de spoorbaan ten zuiden van het plangebied aangelegd. Het plangebied blijft in het begin van de 20^e eeuw extensief in gebruik, wat te zien is aan de bomen die aanwezig zijn in het centrale deel van het perceel (Afb. 2.6). Ten zuiden en ten noordwesten van het plangebied is de eerste bebouwing nabij het plangebied zichtbaar. Op luchtfoto's is te zien dat de bebouwing ten noordenwesten van het plangebied voor of tijdens de Tweede Wereldoorlog weer is verdwenen.¹⁷ De bebouwing ten zuiden van het plangebied staat aangegeven als Steenfabriek. In de tweede helft van de 20^e eeuw is ten noordwesten van het plangebied een vijver aangelegd. Het landgebruik in het plangebied zelf is sinds de Tweede wereldoorlog niet veranderd. De bebouwde kom van Enschede (Stokhorst) nadert het plangebied in de jaren 70 van de 20^e eeuw.

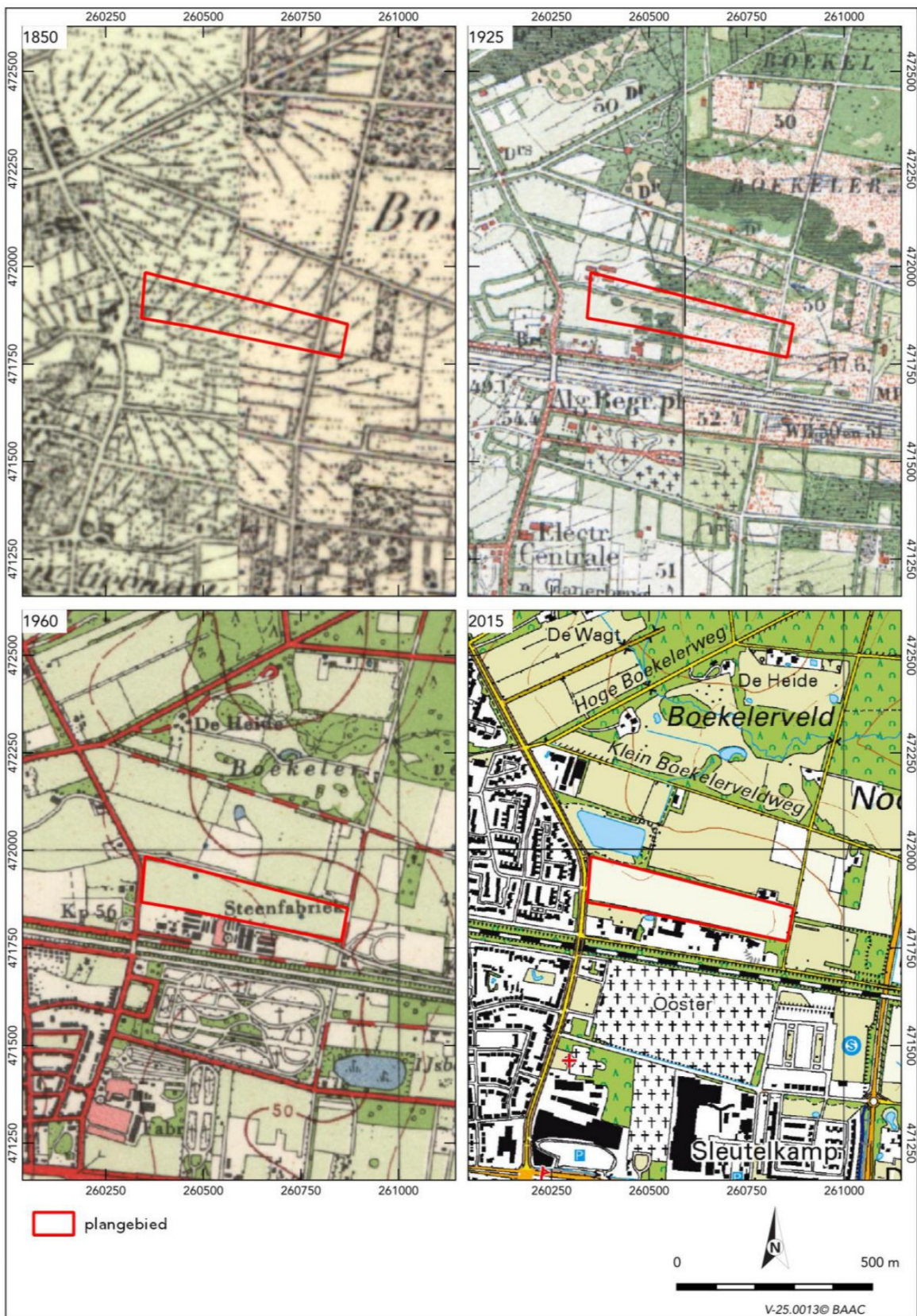
¹⁶ Werkgroep Historische kaart van Twente 1991.

¹⁷ RAF 1944.

Afb. 2.4 Ligging van het plangebied op een uitsnede van de Hottinger-atlas uit 1773-1794 (BAAC 2003).

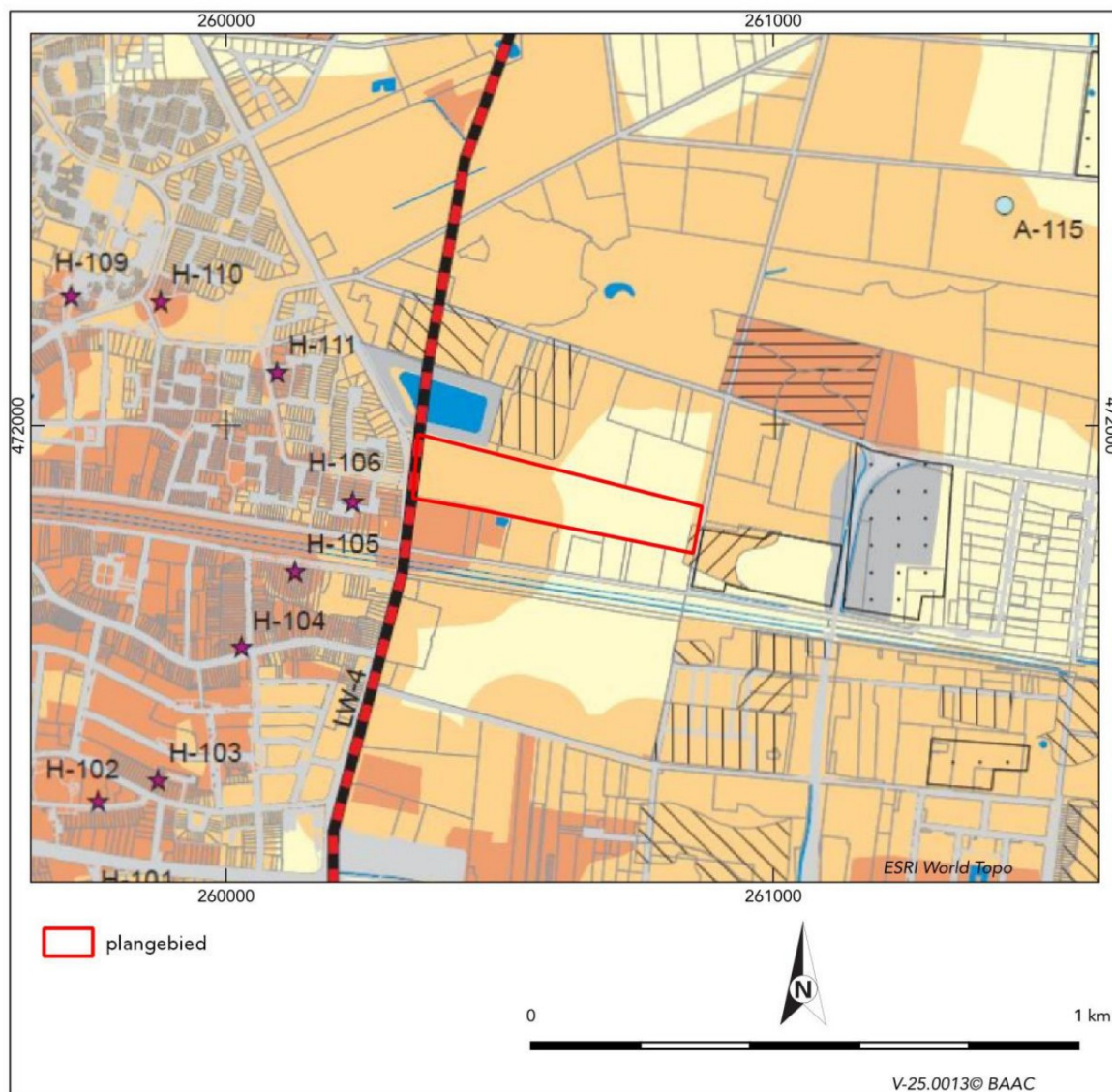

Afb. 2.6 Ligging van het plangebied op kaarten uit de 19e en 20e eeuw (Topotijdreis 2025).

2.4 Archeologische gegevens

2.4.1 Gemeentelijke verwachtingskaart

Het plangebied heeft op de gemeentelijke verwachtingskaart een middelhoge tot lage kans op het aantreffen van archeologische waarden (Afb. 2.7).¹⁸

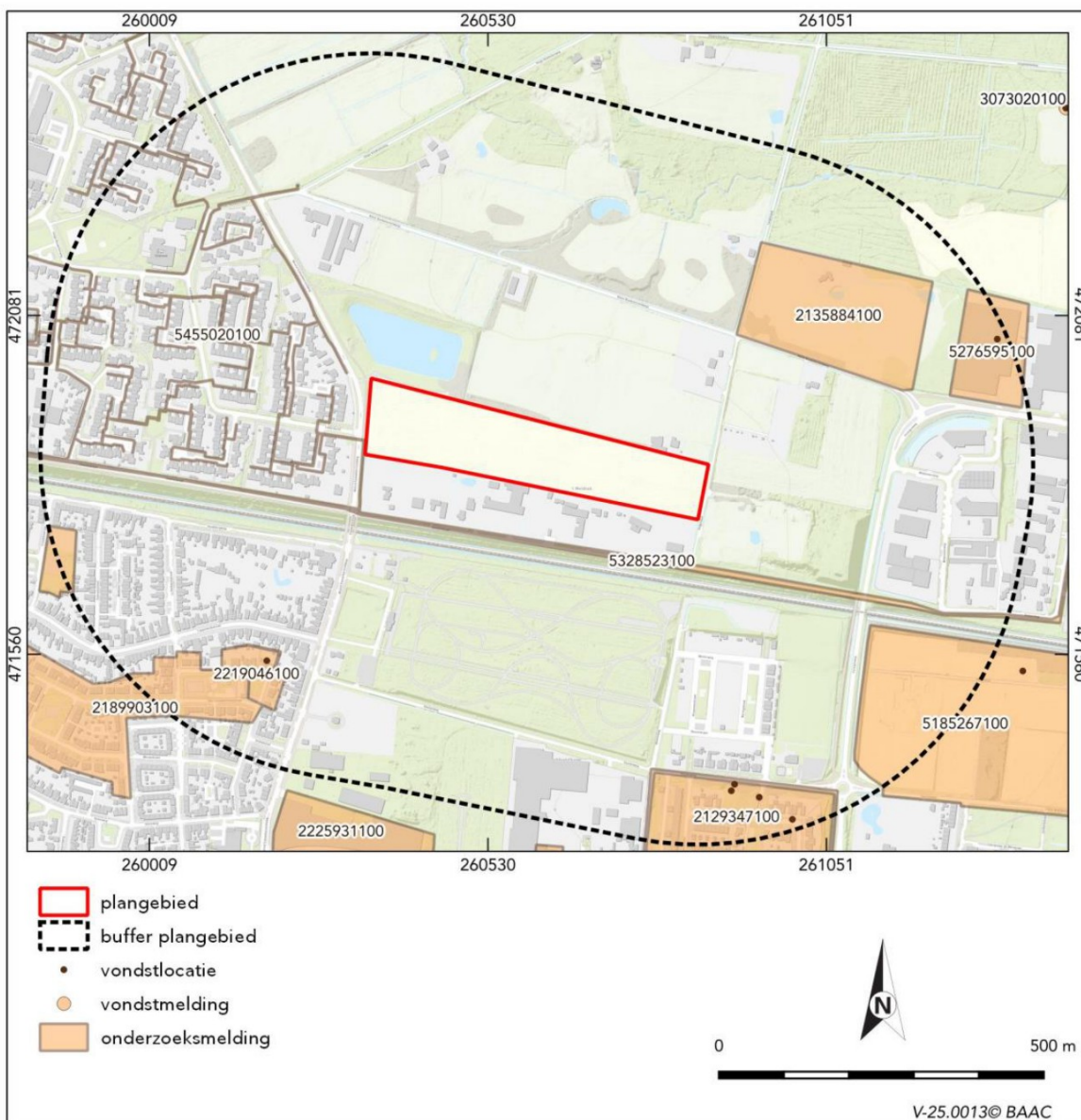

Afb. 2.7 Ligging van het plangebied op de gemeentelijke verwachtingskaart. Rood: hoge archeologische verwachting, oranje: middelhoge archeologische verwachting, geel: lage archeologische verwachting, schuine arcering: vergravingen/afgravingen, horizontale arcering: egalisaties, verticale arcering: ophogingen, puntarcering: verleende ontgrondingsvergunning, ster: hoeve, punt: vindplaats, zwart-rode lijn: landweer, blauw: water (BAAC 2005).

2.4.2 Bekende vondsten en eerder onderzoek

In het plangebied zijn geen archeologische vondsten gedaan en heeft niet eerder onderzoek plaatsgevonden. In een straal van 500 m rondom het plangebied zijn diverse archeologische resten aangetroffen en onderzoeken uitgevoerd. Bepaalde gebieden zijn vanwege hun archeologische waarde aangewezen als archeologisch (rijks)monument. Binnen een straal van 500 m zijn geen archeologische (rijks)monumenten aangewezen.

¹⁸ BAAC 2005.

Afb. 2.8 Het plangebied met de archeologische (rijks)monumenten, vondstmeldingen en onderzoeken (Archis 3 2025).

Bij onderzoeken in de omgeving van het plangebied zijn een aantal vuursteenvindplaatsen vastgesteld. Ten zuiden van het plangebied zijn intacte vindplaatsen aanwezig waarbij de vuursteen in de top van de originele veldpodzolbodem is aangetroffen (Archisnr. 2289177100, 2109778100, 2129347100). Bij deze onderzoeken zijn meerdere kampementen uit de periode paleolithicum – neolithicum aangetroffen waarbij een deel specifiek gedateerd kon worden op het mesolithicum. Een deel van de vuursteenvondsten in de omgeving bestaat uit vondstmateriaal dat is opgenomen in de bouwvoor. Door deze verstoring van de vindplaats zijn deze vindplaatsen aangegeven als niet behoudenswaardig.

Tabel 2.1 Overzicht bekende vondstlocaties binnen een straal van 500 m rondom het plangebied (Archis 3 2024).

Archisnr.	afstand tot plangebied	materiaal	datering	verzamelwijze
2109778100	400 m ZO	vuursteen	midden paleolithicum – laat mesolithicum	proefsleuvenonderzoek
2129347100	400 m ZO	vuursteen, afslag, kling	laat mesolithicum	proefsleuvenonderzoek
2289177100	400 m ZO	vuursteenbewerkingsplaats	paleolithicum – laat neolithicum	proefsleuvenonderzoek
2070298100	400 m ZO	vuursteen, keramiek	paleolithicum – ijzertijd, vroege middeleeuwen C – vroege middeleeuwen D	verkennd booronderzoek

2070298100	400 m ZO	vuursteen	neolithicum	verkennd booronderzoek
2219046100	400 m ZW	baksteen, vuursteen, bot	paleolithicum – nieuwe tijd	verkennd booronderzoek
5185267100	300 m ZO	vuursteen	paleolithicum - neolithicum	karterend booronderzoek
5276595100	380 m NO	vuursteen	-	karterend booronderzoek
2189903100	300 m ZW	vuursteen	paleolithicum - bronstijd	veldinspectie

Tabel 2.2 Overzicht eerder uitgevoerd archeologisch onderzoek binnen een straal van 500 m rondom het plangebied (Archis 3 2024).

Archisnr.	afstand tot plangebied	uitvoerder, jaar	type onderzoek en resultaat
5144467100	300 m ZO	BAAC, 2022	verkennd booronderzoek Er is zijn fluvioglaciaal afzettingen aangetroffen met dekzand. Lokaal is fluvioperiglaciaal zand en leem aangetroffen. Op de plekken met dekzand komen intacte of ondiep afgetopte veldpodzolprofielen voor. Relatief grote oppervlakten zijn tot in de C-horizont geroerd. Er is een karterend booronderzoek op de locaties waar podzols zijn aangetroffen.
5185267100	300 m ZO	BAAC, 2022	karterend booronderzoek Opvolging van bovenstaand verkennd onderzoek. Er zijn geen in situ vuursteenvondsten aangetroffen. Het gebied heeft een lage verwachting gekregen vanwege het ontbreken van vondsten.
2289177100	400 m ZO	Archaeological Research en Consultancy, 2010	proefsleuvenonderzoek Er zijn vijf clusters met vuursteen aangetroffen. Deze clusters zijn geïnterpreteerd als kampementen uit het mesolithicum. Er is behoud in situ geadviseerd.
2109778100	400 m ZO	BAAC, 2006	proefsleuvenonderzoek Uitgevoerd in een bosperceel. Er is met name in de E-horizont vuursteen aangetroffen. Het is geadviseerd om het terrein te beschermen voor verdere ingrepen.
2129347100	400 m ZO	BAAC, 2006	proefsleuvenonderzoek Het aangetroffen vuursteen is door omploegen volledig opgenomen in de bouwvoor. De vuursteenvindplaats dateert waarschijnlijk uit het mesolithicum. Door de verstoring is de vindplaats niet meer behoudenswaardig.
2070298100	400 m ZO	BAAC, 2005	verkennd booronderzoek Er is dekzand op keileem aangetroffen. Op de hogere delen zijn veldpodzolgronden aanwezig. Er is lokaal vuursteen aangetroffen. Opgevolgd door bovenstaande proefsleuvenonderzoeken (2109778100 & 2129347100).
2219046100	300 m ZW	BAAC, 2008	verkennd booronderzoek Er is vanaf 60 cm -mv keileem aangetroffen. Er is lokaal een begraven A-horizont aangetroffen. De indicatoren zijn aangetroffen in A-horizont en bestaan uit vuursteen, bot en een baksteenfragment. De ondergrond is gevlekt en in het westen verstoord. Er is geen vervolgonderzoek aanbevolen.
5276595100	380 m NO	Greenhouse Advies, 2022	verkennd en karterend booronderzoek Er zijn in twee boringen archeologische indicatoren in de vorm van vuursteen aangetroffen. Voor deze boringen is een proefsleuvenonderzoek aangetroffen. Het overige deel is vrijgegeven.
5140295100	380 m NO	Greenhouse Advies, 2021	verkennd booronderzoek Er is een esdek waargenomen van 70 cm dik. Delen van het gebied waren tot 90 cm -mv verstoord. Opgevolgd door bovenstaand karterend onderzoek.
2189903100	300 m ZW	BAAC, 2008	veldinspectie en verkennd booronderzoek Er zijn enkeerdgronden aangetroffen met daaronder een begraven bouwvoor of keizand. In een boring is een fragment bewerkt vuursteen gevonden. Er is een waarderend booronderzoek aanbevolen.
5455020100	100 m W	Lycens, 2023	bureauonderzoek Er is geen vervolgonderzoek aanbevolen.
2135884100	200 m NO	RAAP, 2006	booronderzoek Geen rapportage beschikbaar in Archis of DANS.
5328523100	70 m Z	IDDS, 2023	bureauonderzoek Geen rapportage beschikbaar in Archis of DANS.

2.5 Archeologische verwachting

Het plangebied bevindt zich op gestuwde afzettingen. De gestuwde afzettingen bestaan in het plangebied uit keileem (zwak tot sterk zandige leem) met mogelijk een dun laagje dekzand. Het plangebied is op basis van historisch kaartmateriaal niet bebouwd geweest en in de 19^e eeuw ontgonnen. Langs de westgrens van het plangebied heeft mogelijk wel een landweer gelopen. In de omgeving van het plangebied zijn meerdere vuursteenvindplaatsen aangetroffen. Deze vindplaatsen bevinden zich voornamelijk ten zuiden van het plangebied op de zandige flank van de stuwwal.

■ *Archeologische verwachting (incl. datering, complextype en omvang)*

Het laat-paleolithicum werd evenals het daaropvolgende mesolithicum gekenmerkt door rondtrekkende jager-verzamelaars, die gebruik maakten van stenen en benen werktuigen. De mensen woonden in tijdelijke kampen, die zich over het algemeen op landschappelijke gradiënten bevonden. Vindplaatsen van jager-verzamelaars worden overwegend gekenmerkt door een spreiding van vuurstenen werktuigen en afval en zijn meestal (zeer) klein (<200 m²). Op basis van de ligging op de top van de stuwwal, de hoeveelheid vuursteenvondsten in de omgeving maar het ontbreken van een podzolbodem in eerdere geologische boringen wordt aan het plangebied een middelhoge verwachting toegekend voor vindplaatsen van jager-verzamelaars uit het laat-paleolithicum tot neolithicum.

Vanaf 4900 voor Chr. (neolithicum) verruilde men geleidelijk het jagen en verzamelen voor een voedselvoorziening gebaseerd op akkerbouw en veeteelt. Door het verbouwen van voedsel werd men gebonden aan een bepaalde plek, werden stevigere onderkomens gebouwd en ging men aardewerk produceren en gebruiken. De locatiekeuze van de mensen werd in belangrijke mate bepaald door de mate waarin gronden geschikt waren voor beakkering (vruchtbaarheid en ontwatering). Dergelijke vindplaatsen (omvang 500-2000 m²) worden gekenmerkt door een spreiding van vondsten (met name aardewerk, maar ook andere gebruiksvoorwerpen) en sporen (kuilen, paalgaten, waterputten e.d.). Vaak is de vondstenlaag (het oude maaiveld) opgenomen in de bovengelegen akkerlaag, waardoor de vondstdichtheid relatief laag is. Het plangebied was gezien het ondiep voorkomen van keileem minder geschikt voor de landbouw. Voor landbouwers uit het neolithicum tot en met de volle middeleeuwen geldt een lage verwachting.

Omstreeks de 13^e eeuw werden de nederzettingen verplaatst naar de overgang van de hogere naar de lagere delen, langs of in de beekdalen. In het plangebied zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van bebouwing in de periode vanaf de 19^e eeuw. Gezien de continuïteit van de bewoning is de kans op de aanwezigheid van nederzettingssporen uit de late middeleeuwen-nieuwe tijd derhalve laag. Uiteraard kunnen uit deze periode wel sporen van ontginning (percelering e.d.) aanwezig zijn. Aan de westrand van het plangebied heeft echter wel een landweer gelopen. Voor de westgrens van het plangebied geldt derhalve een middelhoge verwachting op een landweer uit de late middeleeuwen – nieuwe tijd.

■ *Diepteligging en stratigrafische ligging*

De vindplaatsen bevinden zich overwegend in de top van de natuurlijke bodem (keileem/dekzand) onder de bouwvoor. Sporen uit de nieuwe tijd kunnen ook in de afgedekte oude bouwvoor onder een eventueel recent opgebracht cultuurdek aanwezig zijn.

■ *Gaafheid, conservering en mogelijke verstoringen*

Als gevolg van het agrarisch gebruik, egalisatie e.d. zal de natuurlijke bodem naar verwachting deels zijn verstoord en/of opgenomen in het cultuurdek. Eventuele verstoring van de natuurlijke bodem heeft met name gevolgen voor vuursteenvindplaatsen aangezien in situ vindplaatsen zich in de top van de natuurlijke bodem (voornamelijk Ah-, E-, en B-horizont) bevinden. Bij geologische boringen in het plangebied zijn geen intacte podzols meer aangetroffen. Dit onderzoek bedekte echter niet het hele plangebied. Eventuele latere vindplaatsen worden voornamelijk gekenmerkt door sporen, die dieper (tot in de C-horizont van de natuurlijke bodem) zijn ingegraven, waardoor ze minder gevoelig zijn voor verstoring.

In tabel 2.3 is de verwachting beknopt weergegeven.

Tabel 2.3 Overzicht van de specifieke archeologische verwachting van het plangebied.

periode	verwachting	complex	omvang	kenmerken	diepte	gaafheid
paleolithicum – neolithicum	middelhoog	jachtkamp	<200 - >1000 m ²	vuursteen	top dekzand/keileem	matig
neolithicum – volle middeleeuwen	laag	nederzetting, akker/tuin, begroving e.d.	500 - 2000 m ²	aardewerk, akkerlaag	onder bouwvoor	matig
late middeleeuwen – nieuwe tijd	laag	nederzetting, akker/tuin, begroving e.d.	500 - 2000 m ²	baksteen, aardewerk	vanaf maaiveld	matig
late middeleeuwen – nieuwe tijd	westrand plangebied: middelhoog	landweer	-	greppels, grondsporen	onder bouwvoor	matig

3.1 Werkwijze

Tijdens het inventariserend veldonderzoek (verkennde fase) is het plangebied onderzocht op de geomorfologische, geologische en bodemkundige karakteristieken. Ook geeft het booronderzoek informatie over het intact zijn van de bodem en daarmee informatie over de gaafheid van een eventuele archeologische vindplaats. In het plangebied zijn 6 boringen per hectare gezet. In totaal zijn volgens het boorplan 30 boringen tot maximaal 1,2 m -mv met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm gezet. De locaties van de boringen staan weergegeven op de boorpuntenkaart (afbeelding 3.1). De bodemlagen zijn lithologisch¹⁹ en bodemkundig²⁰ beschreven.

Afb. 3.1 Boorpuntenkaart op recente luchtfoto (PDOK 2025).

¹⁹ Naar Bosch 2008.

²⁰ Naar De Bakker & Schelling 1989.

Hoewel het verkennende onderzoek niet specifiek is gericht op het opsporen van archeologische indicatoren, is wel op de aanwezigheid daarvan gelet. De bodemlagen zijn met de hand en op het oog onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals bijvoorbeeld aardewerk, huttenleem, vuursteen, metaal, houtskool of al dan niet verbrand bot. Deze kunnen een aanwijzing zijn voor de aanwezigheid van een archeologische vindplaats ter plaatse of in de nabijheid van de boring met indicator.

Het veldonderzoek is uitgevoerd op 18 februari 2025. In navolgende paragrafen worden de resultaten van het veldonderzoek beschreven. De boorstaten met maaiveldhoogte (in m t.o.v. NAP) zijn weergegeven in bijlage 2.

3.2 Veldwaarnemingen

Het plangebied is geheel in gebruik als grasland (Afb 3.2). Op het perceel zijn enkele geringe hoogteverschillen zichtbaar.

Afb. 3.21 Zicht op het plangebied gezien vanaf het westen in oostelijke richting.

3.3 Verkennend booronderzoek

3.3.1 Lithologie en bodemopbouw

In vrijwel alle boringen is een circa 30 cm dikke bouwvoor aangetroffen die bestaat uit matig tot sterk siltig, matig humeus, donkergrijs zand met een grindbijmenging. Verspreid over het plangebied, maar met name in het westelijke deel komt lokaal een 10 tot 30 cm dikke verploegde laag voor, waarbij de bouwvoor met het moedermateriaal van de C-horizont is vermengd. Ter plaatse van de boring 2 is de bodem tot ruim 1 m -mv vestoord.

Verder zijn steeds A-C (bouwvoor-ongerode bodem) profielen aangetroffen. De overgang tussen de A-horizont en onderliggende laag verloopt steeds abrupt. De C-horizont bestaat uit fluvioglaciale afzettingen die zijn opgebouwd uit matig tot uiterst siltig, matig gesorteerd, hoekig zand tot zwak tot sterk zandige leem. In deze lichtgrijs tot licht geelgrijs gekleurde afzettingen komen weinig tot veel roestvlekken voor, tenzij niet geheel gereduceerd (boring 1). Alleen in boring 5 is een afwijkende afzetting in de ondergrond aangetroffen. Hier komt onder een geroerde laag vanaf 0,5 m -mv verspoeld dekzand voor dat zich van de fluvioglaciale afzettingen onderscheidt door een goede sortering en afronding van de zandkorrels.

3.3.2 Archeologische indicatoren

Bij controle van het opgeboorde materiaal zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Een verkennend booronderzoek is er echter niet op gericht om indicatoren te vinden. De afwezigheid van indicatoren zegt dus niets over de aan- of afwezigheid van een vindplaats.

3.4 Archeologische interpretatie

Uit de boringen blijkt dat in ieder geval de top van de oorspronkelijke C-horizont door verploeging is vermengd met de humeuze bovengrond. Ondiepe sporen van tijdelijk kampementen zijn hierbij zeker vernietigd. Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek werd de kans op het aantreffen van archeologische resten uit latere perioden vanwege onder meer de ongunstige bodemomstandigheden laag ingeschat. In het veld zijn geen aanwijzingen gevonden om het tegendeel aan te tonen. Ter plaatse van de voormalige landweer loopt nu de Noord-Esmarkerrondweg en eventuele resten zijn vermengd met de bouwvoor of onderliggende A/Cp horizont. De kans op het aantreffen van archeologische waarden is laag.

4

Conclusie en aanbevelingen

Hieronder volgt de beantwoording van de onderzoeksvragen zoals gesteld in het Plan van Aanpak. De eerste drie vragen hebben betrekking op het bureauonderzoek. De overige op het veldonderzoek:

Bureauonderzoek:

Zijn binnen het plangebied bekende archeologische waarden aanwezig? Zo ja, welke gegevens zijn bekend over de omvang, ligging, aard en datering hiervan?

In het plangebied zijn geen archeologische waarnemingen bekend. Het plangebied is op basis van historisch kaartmateriaal niet bebouwd geweest en in de 19^e eeuw ontgonnen. Langs de westgrens van het plangebied heeft mogelijk wel een landweer gelopen. In de omgeving van het plangebied zijn meerdere vuursteenvindplaatsen aangetroffen. Deze vindplaatsen bevinden zich voornamelijk ten zuiden van het plangebied op de zandige flank van de stuwwal.

Wat is de verwachte bodemopbouw in het gebied en welke gegevens zijn bekend over bodemverstorende ingrepen in het verleden binnen het plangebied?

Het plangebied bevindt zich op gestuwde afzettingen. De gestuwde afzettingen bestaan in het plangebied uit keileem (zwak tot sterk zandige leem) met mogelijk een dun laagje dekzand en afgedekt door een bouwvoor/cultuurdek. Voor zover bekend zijn geen grootschalige bodemverstorende ingrepen uitgevoerd binnen het plangebied.

Wat is de specifieke archeologische verwachting voor het gebied?

Op basis van de ligging op de top van de stuwwal, de hoeveelheid vuursteenvondsten in de omgeving, maar het ontbreken van een podzolbodem wordt aan het plangebied een middelhoge verwachting toegekend voor vindplaatsen van jager-verzamelaars uit het laat-paleolithicum tot neolithicum. Het plangebied was gezien het ondiep voorkomen van keileem minder geschikt voor de landbouw. Voor landbouwers uit het neolithicum tot en met de volle middeleeuwen geldt een lage verwachting.

In het plangebied zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van bebouwing in de periode vanaf de 19^e eeuw. Gezien de continuïteit van de bewoning is de kans op de aanwezigheid van nederzettingssporen uit de late middeleeuwen-nieuwe tijd derhalve laag. Aan de westrand van het plangebied heeft echter wel een landweer gelopen. Voor de westgrens van het plangebied geldt derhalve een middelhoge verwachting op het aantreffen van resten van een landweer uit de late middeleeuwen – nieuwe tijd.

Veldonderzoek:

Hoe is de bodemopbouw en zijn (begraven) bodems met potentiële archeologische niveaus (cultuurlagen) aanwezig? En zo ja, op welke diepte?

Over het algemeen bestaat de bodem in het plangebied uit een circa 30 cm dikke bouwvoor die bestaat uit matig tot sterk siltig, matig humeus, grindig, donkergrijs zand met daaronder lokaal een 10 tot 30 cm dikke verploegde laag. Verder zijn steeds A-C profielen aangetroffen. De natuurlijke bodem (C-horizont) bestaat uit fluvioglaciale afzettingen die zijn opgebouwd uit lichtgrijs tot licht geelgrijs, matig tot uiterst siltig, matig gesorteerd, hoekig zand tot zwak tot sterk zandige leem met roestvlekken. Een potentieel archeologisch niveau is niet aangetroffen.

In hoeverre worden archeologische resten bedreigd en is vervolgonderzoek nodig en zo ja, in welke vorm?

Archeologische resten worden niet verwacht en derhalve ook niet bedreigd. Een archeologisch vervolgonderzoek wordt niet noodzakelijk geacht.

Bovenstaand advies dient voorgelegd te worden aan de bevoegde overheid (gemeente Enschede) in het kader van de vergunningsaanvraag en vormt de basis voor het selectiebesluit van de gemeente. Dit betekent niet dat reeds gestart kan worden met bodemverstorende activiteiten of de daarop voorbereidende activiteiten.

Hoewel getracht is een zo gefundeerd mogelijk advies te geven op grond van de gebruikte onderzoeksmethoden, kan de aanwezigheid van archeologische sporen of resten nooit volledig worden uitgesloten in de gebieden waarvoor geen vervolgonderzoek wordt aanbevolen. BAAC wil er daarom op wijzen dat men bij bodemverstorende activiteiten alert dient te zijn op de aanwezigheid van archeologische waarden (zoals vondstmateriaal en grondsporen). Bij het

aantreffen van deze waarden dient men hiervan, volgens artikel 5.10 van de Erfgoedwet en afdeling 19.2 Omgevingswet, zo spoedig mogelijk melding te maken bij de minister van OC&W (in de praktijk de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) en bij de gemeente.

Literatuur

Bakker, H. de & J. Schelling, 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland. De hogere niveaus*, Wageningen.

Bosch, J.H.A., 2008: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1. Op basis van de Standaard Boor Beschrijvingsmethode versie 5.2*, Utrecht (Deltares-rapport 2008-U-R0881/A).

Berendsen, H.J.A., E. Stouthamer, K.M. Cohen & W.Z. Hoek, 2021: *Landschap in delen. De fysisch-geografische regio's*, Utrecht.

Boshoven, E.H. & R.M. Lotte, 2005: *Archeologische verwachtingskaart Gemeente Enschede*, Deventer.

CCvD, 2024: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.2*, Gouda.

Gemeente Enschede, 2007: *Archeologiebeleid Gemeente Enschede, Rapportage 402*. Enschede.

Houwman, M.T., 2025: *Plan van aanpak plangebied Telgendijk te Enschede, BAAC-project V-25.0013*. 's-Hertogenbosch.

Stouthamer, E., K.M. Cohen & W.Z. Hoek, 2023: *De vorming van het land. Geologie en geomorfologie*, Utrecht.

Stiboka, 1979: *Bodemkaart van Nederland. Schaal 1:50.000. Toelichting bij de kaartbladen 34 West Enschede en 34 Oost Enschede - 35 Glanerbrug*, Wageningen.

Geraadpleegde kaarten en websites

AHN4, *Actueel Hoogtebestand Nederland*, <http://www.ahn.nl>, 24-1-2025

ArcGIS Online, <http://www.arcgis.com>, 24-1-2025.

Archis 3, *Archeologisch Informatiesysteem, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed RCE*, <https://archis.cultureelerfgoed.nl/>, 24-1-2025

Archeologiebeleid Gemeente Enschede,

Omgevingsplan Gemeente Enschede, gemeente Enschede, vastgesteld 26-02-2024, <https://omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart/>, 24-1-2025.

DANS, *data station Archaeology*, <https://dans.knaw.nl/en/data-stations/archaeology/>, 24-1-2025.

DINOloket, Data en Informatie van de Nederlandse Ondergrond, <http://www.dinoloket.nl>, 24-1-2025.

Geologische overzichtskaart van Nederland, 2021, Deltares.

Gemeente Enschede, *Enschede Ondergronds*, <https://enschede.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=93af73a10d1c43d3b911c546005ae3be>, 24-1-2025

IKME, *Indicatieve Kaart Militair Erfgoed*, <http://www.ikme.nl/>, 24-1-2025.

Informatiepunt Leefomgeving, <https://iplo.nl/>, januari 2024.

Kadasterkaart (minuutplan en OAT), 1811-1832, <http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>, 24-1-2025.

PDOK, *Publieke Dienstverlening Op de Kaart*, <https://www.pdok.nl/>, 24-1-2025.

RAF, jaartal: Flight 103, run 28, photo 3075, 1944-09-13, <https://library.wur.nl/WebQuery/geoportal/raf#1>.

Topotijdreis, <https://www.topotijdreis.nl>, 24-1-2025.

Werkgroep Historische kaart van Twente, 1991. Historische kaart van Twente circa 1500. Enschede.

6

Bijlagen

Bijlage 1	Geologische en archeologische tijdvakken
Bijlage 2	Boorstaten